

Franckesche Stiftungen zu Halle

Adami Rechenbergi[i] Svmmarivm Historiae Ecclesiasticae

Rechenberg, Adam

Vitembergae, MDCCLXVII

VD18 12484725

Caput II De Seculo II Christiano

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha55-1-213274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha55-1-213274)

aspernantium strages, Urbis euersio, et eorum per orbem dispersio. Admirari etiam decet diuinam *providentiam*, qua agnos inter lupos et leones, hoc est, Christianos inter tyrannorum persecutiones, conseruari, suamque Ecclesiam sanguine fundatam latius propagari atque amplificari.

PERIODVS I CAPVT II

D E

SECVLO II CHRISTIANO

§. I

Iam late per orbem uniuersum disseminata Religione Christiana, numerus Christianorum ualde auctus fuerat. In primis cum Philosophi etiam eruditissimi CHRISTO nomen darent, fidemque Christianam aduersus gentilium calumnias strenue assertum irent. Quanquam inter hos etiam multi nouarum haeresium fuerunt simul autores.

§. 2. *Doctores et Scriptores* huius aevi praecipuos nominare saltem libet; cum eorum uitae et scripta in omnibus fere historiae compendiis memorentur. Illi sunt *Ignatius*, Episcopus Antiochenus, *Polycarpus*, Smyrnenfis Ecclesiae Episcopus, *Iustinus Martyr*, *Tatianus*, *Melito Asianus*, *Athenagoras*, Atheniensis Philosophus, *Hegesippus*, ex Hebraeo Christianus, *Theophilus*, Antiochenus Episcopus, *Irenaeus*, Ecclesiae Lugdunensis Presbyter, *Clemens*, Presbyter Alexandrinus, *Tertullianus*, Carthaginensis Afer, primum caus-
fidicus.

Handwritten marginal notes in the left margin, including the word "ignatius" and other illegible script.

fidicus, deinde Presbyter Carthagenensis. Reliquos, quorum scripta perierunt, aut fragmenta saltem supersunt, aut qui supposititii sunt, ut *Pseudo-Decretales*, recensere hic omitimus. Vid. *DVPINI Biblioth. p. 334.*

§. 3. IGNATIVS, Apostolorum auditor et martyr sanctissimus, *septem Epistolas* in uinculis exaravit ad Smyrnaeos, ad Polycarpum, ad Ephesios, ad Magnesios, ad Philadelphenses, ad Trallianos, et ad Romanos. Has *IS. VOSSIVS* et *VSSERIVS* pro genuinis habent. Ceterae, quae eius nomen prae se ferunt, pro supposititiis habentur. Vid. *PEARSONII in Prolegom. ad Vindic. IGNATII Epist. p. 21, seq.* et *EUSEB. Lib. III, c. 36, Hist. Eccl. conf. DVPINI Biblioth. Nou. Tom. I, p. 57, sqq.*

§. 4. POLYCARPVS post martyrium Ignatii Epistolam ad Philippeneses exaravit, quam *Vsserius* Oxoniae an. 1644, *Maderus* Helmstadii an. 1653, et *Steph. le Moine* Lugduni Batavorum, Graece et Latine euulgarunt. Meminit eius *EUSEBIUS Lib. IV, c. 14, Hist. Eccl. conf. TENZELII Dissert. de Polycarpo. Σύγχρονος* eius fuit *Papias*, Episcopus Hieropolitanus, cuius librorum mentionem facit *IRENAEVS Lib. V, adu. Haeret. c. 33*, qui Chiliafmi autor habetur, sed tamen *BARONIVS in Martyrol. d. Februarii XII, p. 131*, eundem propterea non inter haereticos censendum putat. Conf. *DVPINI Biblioth. Nou. Tom. I, p. 76, seqq.*

§. 5. IUSTINVS MARTYR Palaestinus, ex Philosopho Platónico Christianus, sub *Antonino Pio* floruit: opera eius uaria prostant. Sed pro genuinis duae eius *Apologiae* pro Christianis, duplex eius *Oratio ad Graecos*, et *Dialogus cum Tryphone* Iudaeo, habentur,

bentur, uid. EVSEB. *Lib. IV, cap. 15*, conf. ABR. SCVL-
TETI *Medulla Patr. Lib. I*, et GVIL. CAVE *Hist. Lit.*
fol. 37, seqq.

§. 6. TATIANVS, ex gentili Christianus orthodo-
xus, sed post obitum Iussini M. haereticis annumeratus,
Orationem ad Graccos scripsit, quam EVSEBIVS *Lib.*
IV, c. 29, Hist. Eccl. laudat, uid. SCVL TETI *Medulla*
Patr. Lib. II, c. 6, et HOORNBECKII *Miscell. Sacr.*
p. 79, DUPINI B. N. Tom. I, p. 97.

§. 7. MELITO ASIANVS quae scripsit, ab EVSE-
BIO *Hist. Eccl. Lib. IV, c. 26*, memorantur. Hodie
fragmenta tantum quaedam supersunt, quae HALLOI-
XIVS *Tom. II, c. 835*, recenset. Librum eius de *Tran-*
situ B. Virginis, NATALIS ALEXANDER *Sec. II, P.*
I, p. 63, pro spurio habet. Vid. CAVE *Hist. Lit.*
fol. 43.

§. 8. ATHENAGORAS, sub M. Aurelio Antonino,
et Lucio Vero, uel etiam Commod, Imperatoribus,
clarus, *Apologiam* pro Christianis, et *Tractatum de*
Resurrectione mortuorum, scripsit. Quae uiri subli-
mis opera an. 1685. hic Lipsiae cum notis publicaui-
mus. Conf. DUPINI *Bibl. Nou. Tom. I p. 98.*

§. 9. HEGESIPPVS, Imperatoris Commodi aetate
floruit, *Libros V Actuum Ecclesiasticorum* scripsit, quo-
rum fragmenta EVSEBIVS *Hist. Eccl. Lib. II, c. 23*,
exhibet. Hic cum Pseudo-Hegesippo, qui postea *Li-*
bros V de Bell. Iud. confarcinavit, non confundendus
est. Vid. DUPINI *Bibl. Nou. Tom. I, p. 84.*

§. 10. THEOPHILVS ANTIOCHENSIS, sub M.
Antonino Vero, Imperatore, clarus, *tres Libros* ad Au-
tolycum, *de Fide Christianorum*, aduersus eiusdem ca-
lumniatores exarauit. Qui Oxonii an. 1684 cum no-
tis prodierunt. Conf. EVSEB. *Lib. IV, c. 24*, uid.
SCVL T.

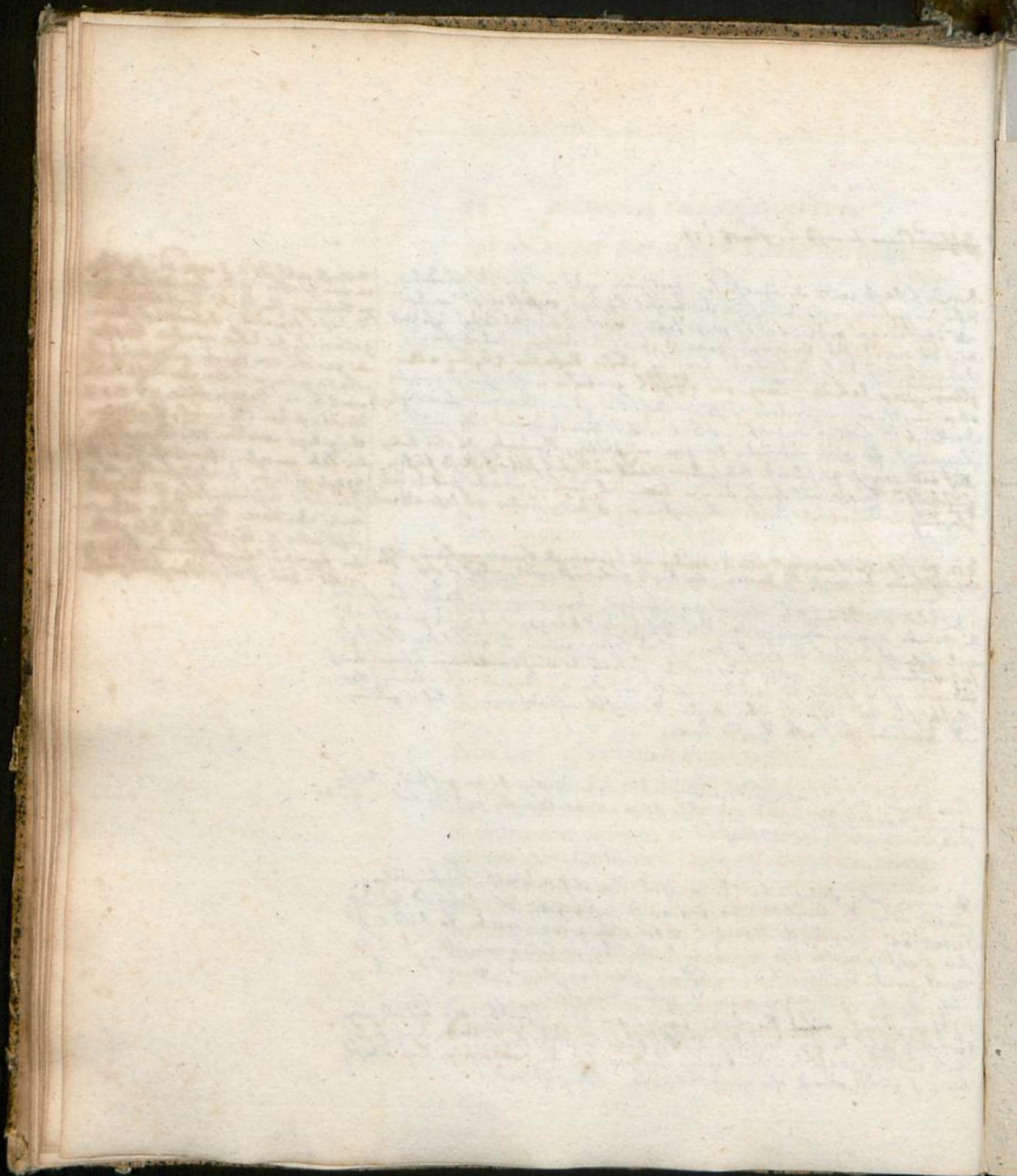
SCVL'T. *Medull. Patr. Lib. IV.* Reliqua eius scripta interierunt.

§. II. IRENAEVS, Polycarpi auditor, uaria scripsit, teste EVSEBIO *Hist. Eccl. Lib. V, c. 20, 24 et 26*, supersunt eius *Libri V aduersus Haereses*, quos Latine tantum habemus. Franciscus Fenardentius fragmenta quaedam ex Graecis scriptoribus, suae editioni addidit. Conf. PHOTII in *Bibl. Cod. CXX*, et SCVL'T. *Med. Patr. Lib. III*, CHEMNIT. *Orat. de Lect. Patr. p. 2*, et DVFIN. *l. c. p. 107, seq.*

§. 12. CLEMENS ALEXANDRINVS, sub finem huius seculi clarissimus, Origenis praeceptor, πολυμαθής, *Libros IIX Stromatum* uaria eruditione refertos, *Protrepticon ad gentes*, quo eas ad fidem Christianam inuitat, *Paedagogum* tribus libris constantem, quibus Christianos in sanctis moribus informat, *Hymnum in laudem D. N. I. C.* Orationem περί των τριών ὁ σωζόμενος πλούσιος, Oxonii an. 1683, cum aliis desideratis haecenus editam, reliquit. Vid. EVSEB. *Lib. III, c. 23*, CAVE *Hist. Lit. p. 55*, SCVL'TETI *Med. Patr. Lib. V*, et DVFIN. *l. c. p. 119, seqq.*

§. 13. Quint. Sept. Florens TERTULLIANVS, primus ordine inter Patres Latinos, uir acumine, dicendi genere acer inprimis et uehemens, praeter *Apologeticum* pro Christianis, quorum mores innocentes praedicat atque recenset, *uarios libros* composuit, quos B. Rhénanus an. 1521 Basileae, et an. 1634 Nic. Rigaltius cum notis publicauit Parisiis. De naeui eius consule SCVL'T. *Medull. Patr. Lib. VII*, CHEMNIT. *l. c. p. 3*, et DVFIN. *l. c. p. 126, seqq.*

§. 14. De omnibus iam nominatis Patribus notandum est, istos suis non caruisse naeuiis. Cum enim
maxi-

maximam partem ex *Platonis* aut aliorum Philosophorum scholis nuper prodissent, omnes errores, quibus antea imbuti fuerant, non statim exuentes, quosdam Christianae doctrinae hinc inde admiscuerunt. Quemadmodum et haereses multas primorum seculorum, ex prauis Philosophorum sententiis enatas esse constat, *Col. II, 8.* Aequitas interim poscit, ne uiros cetera pios, et non sponte errantes, statim in haereticorum censum referamus.

§. 15. *Summam DOCTRINAE* huius seculi *IRENAEVS Lib. I, c. 2,* exhibet, quae Symbolo Apostolico fere congruit. Vid. *TERTVLL. de Vel. Virg. f. 192.* Nimirum eandem fidei regulam, Scripturam S. nobiscum agnoscebant, fideique nostrae Euangelicae capita profitebantur. Id quod ex ipsorum scriptis *Centuriatores Magdeburgici Cent. II, c. IV, p. 29-58,* et b. d. *BEBELIYS Antiquit. Eccles. Euangel. Secul. II, art. 3* prolixè probarunt. Conf. *FORBESII Instruct. Histor. Theol. Lib. I, c. 3, SPANHEMII Epitom. Isag. ad Hist. Eccles. Secul. II, n. 111, p. 604,* et *DVPINI Biblioth. cit. cap. I, p. 344, seqq.*

§. 16. *CONTROVERSIÆ*, quibus Christiani hoc aevo maxime exercitati fuerunt, aliae a gentilibus; aliae a Iudaeis, aliae ab haereticis, aliae ab ipsis inuicem motae sunt. *Gentiles* iis nefanda crimina obieiebant, ἀθεϊσμός, seu atheismus, coenas Thyesticas, concubitus incestuosos et promiscuos, contemptum Imperatorum, crimen rebellionis et alia, quae in Apolo-
 giis suis, *Iustinus Martyr, Athenagoras, et Tertullianus,* diluunt atque refutant. Vid. b. d. *KORTHOLDI Libr. de Calumn.* quibus ueteres Christiani aspersi sint. *Iudaei*, IESVM esse uerum Messiam negantes, legis Mosaicae obseruationem urgebant. Conf. *IUSTINI Respon. H. E.* C Dialog.

Dialog. cum Tryphone. Haeretici, ut Gnostici, Valentiniani, Hermogeniani, Montanistae, et alii plures, praecipua doctrinae Christianae capita uellicabant, teratologias suas, ex gentilismo petitas, Christianismo admiscere molientes, quod ex Irenaeo, Clem. Alexandrino, et Eusebio patet. Victor, Episcopus Romanus, Episcopis in Asia Orthodoxis, litrem non necessariam super Paschate, quando illud celebrandum, mouit. Quae controuersia magno animorum motu, usque ad concilium Nicaenum, agitata est. Vid. EUSEB. *Hist. Eccles. Lib. V, c. 23 et 24*, ita, ut, qui die XIV Aprilis Pascha celebrandum statuerint, *Quartadecimani* uelut haeretico uocabulo diffamarentur.

§. 17. HAERETICI famosiores in haeresiologiis passim notati, hoc seculo fuerunt Saturninus, Basilides, Carpocrates, Adamiani, Caii, Sethiani, Ophitae, Valentinus, et eius asseclae, Cerdo, Marcion, eiusque discipuli, Lucanus et Apelles, Gnostici, Docetae, Melitonii, Tatiani, Encratitae, et horum sequaces, Montanus, et eius asseclae, Hermogenes et Praxeas. Horum omnium historiam, post ueteres scriptores, ITTIGIUS in *Dissertat. de Haeresiarchis primi et secundi seculi*, descripsit; cuius lectionem hic studiosae iuuentuti merito commendamus. Nos pauca tantum de illis annotabimus.

§. 18. SATURNINVS, Antiochenus, (quem Epiphanius et Theodoretus SATURNILVM appellant,) e schola Menandi ortus, unum Patrem omnibus incognitum statuit, Angelorum creatorem: CHRISTVM non uerum hominem fuisse, sed formam tantum humanam habuisse: duo hominum genera, unum natura bonum, alterum natura malum agnouit, resurrectionem negauit, etc. Vid. EPIPHANIVS *Haeref.*

Allegi. P. von Michael flüchtig in der H. E. 5198 D. 1794.

Haeres. XXIII, AVGVSTINVS *de Haeres. c. III*, PHI-
LASTR. *Haeres. XXXI*.

§. 19. BASILIDES, Alexandrinus, *Hadriano* im-
perante, ingeniosior *Saturnino* uideri uolens, statuit,
a Patre ingenito primo omnium natum esse, τὸν Νοῦν,
ab hoc τὸν λόγον, a λόγῳ Φρόνησιν, a Φρονήσεσ σοφίαν
et δύναμιν, a δυνάμει autem et σοφία, Angelos et Ar-
change'os, qui primum coelum fecerint. Ab his uero
alios natos esse Angelos, et ab iis iterum alios. Vid.
IRENAEVM *Lib. I, c. 23*, EVSEBIVM *Lib. IV, c. 7*,
EPIPHANIVM *Haeresi XXIV*, et ITTIGIVM
I. c. c. 2.

§. 20. CARPOCRATES, Carpocras *Epiphanio* di-
ctus, Alexandrinus, Philosophus ante Platonius,
statuit, mundum ab Angelis productum esse; IESVM
ex *Iosepho* et *Maria* genitum pro nudo homine ha-
buit. Praeter magiam et incantationes, omne genus
libidinis non permittebat tantum, sed et mandabat,
ut uiam ad perfectionem, sola opinione hominum dis-
cerni bona et mala affirmans. Vid. IREN. *Lib. I, c.*
24, EVSEB. *Lib. IV, c. 7*, EPIPHAN. *Haeres. XXVII*,
AVGVST. *de Haeres. c. VII*, ITTIG. *cap. VII*.

§. 21. ADAMIANI, iuxta THEODORETVM *Lib. I,*
c. 6, a *Prodice* seducti, in conuentibus suis *Adami*
nondum lapsi nuditatem imitabantur, et in culpam
aliquam lapsos societate sua eiiciebant, sicut *Adamus*
Paradiso eiectus est: nuptias quoque improbarunt,
cum interim promiscuas libidines sibi permetterent.
Vid. EPIPH. *Haeres. LI*, DAMASCEN. *Haeres. c. LI*,
et ITTIG. *c. IV*.

§. 22. CAIANI, seu CAINIANI, uel CAIANI-
STAE, a *Caino* fratricida sic appellati; quia *Cainum*
magnis honoribus dignum censuerunt. Vid. CLEM.

ALEXANDR. *Lib. VII Stromat. p. 549.* Core etiam et Sodomitas, et pessimos quosque suos cognatos dixerunt, teste IRENAEO *Lib. I, c. 35.* Iudam quoque proditorem magni fecerunt, quod proditione sua hominum salutem procurasset. Vid. EPIPH. *Haeref. XXXVIII, et ITTIG. c. III.*

§. 23. SETHIANI, seu SETHITAE, ita dicti sunt, quod *Sethum*, *Adami* filium, ipsum Christum fuisse affirmarint. Vid. EPIPHANIVM *Haeref. XXXIX, AVGVSTINVM de Haeref. c. XIX, ITTIGIVM c. IV.*

§. 24. VALENTINVS, Philosophus in Aegypto Platonius et Pythagoricus, in petitione Episcopatus reiectus, haeresiarcha factus est, multaque deliria de XXX Aeonibus, et eorum ridiculis syzygiis sparsit; CHRISTVM corpus suum ex coelo attulisse, et per Mariam instar aquae per fistulam transiisse, somniauit. Finxit et tria hominum genera, *carnale*, *animale*, et *spirituale*; Resurrectionem huius carnis negavit. Vid. IREN. *Lib. I, c. 1 et 5, TERTVLL. Libro aduersus Valentinianos, EVSEB. Lib. IV, c. 11, EPIPHAN. Haeref. XXXI, AVGVSTIN. de Haeref. cap. 9, et ITTIG. 5, et de Valentiniani affectis, c. 6.*

§. 25. CERDO uel CERDON Valentiniani σύνθετος, e Syria oriundus, duo finxit cum Simone Mago Deos, unum *bonum*, alterum *malum*; illum superiorem et incognitum omnibus, hunc mundi creatorem: Superioris filium esse Christum, quem non ueram carnem, sed carnis phantasma assumpsisse, nec reuera passum esse, resurrectionem corporis etiam negavit. Vid. IREN. *Lib. I, c. 28, et Lib. III, c. 4, EPIPH. Haeref. XLI, AVGVST. de Haeref. c. XXI.*

§. 26. MARCION, Synopenfis Ponticus, Episcopi filius, Philosophus ante Stoicus, *Cerdonis* discipulus,

ob

ob stupratam uirginem communione Christianorum exclusus, haeresin a magistro suo haustam, *Antonini Pii* tempore sparsit. *Polycarpus* eum *primogenitum Satanae* dixit. Vid. IREN. *Lib. III, c. 3*, EVSEB. *Lib. IV, c. 14*. Duos Deos, *bonum et malum*, finxit; Vetus Testamentum a malo Deo profectum respuit: Nouum uero pro lubitu mutilauit, expunctis praesertim istis locis, quae de uera Christi generatione et carne agunt, cuius etiam resurrectionem negauit, coniugium reiecit; *Cainum*, *Sodomitas*, *Aegyptios* et omnes gentes sceleratas saluatas; contra *Abelem*, *Enochum*, *Noachum*, et *Patriarchas* cum *Prophetis* damnatos fuisse, dixit. Vid. IREN. *Lib. I, c. 29*, TERTVLL. *Lib. adu. Marcionem*, EVSEB. *Lib. IV, c. 11*, EPIPHAN. *Haeres. XLII*, AVGVST. *de Haeres. c. XXII*, ITTIG. *c. VII*.

§. 27. LVCANVS ET APPELLES, *Marcionis* discipuli, foeda *Marcionis* dogmata propagarunt, aliisque sceleratis sententiis interpolauerunt. *Lucanus* inter alia statuit, neque carnem, neque animam, sed tertium quid resurrecturum esse. Vid. TERTVLLIANVM *de Resurrectione c. II*. *Apelles*, scortator, reuelationes *Philuminae* scorti sui iactauit, *Mosis* libros reiecit. Vid. ORIGEN. *Lib. V contra Celsum*, EPIPHAN. *Haeres. XLIV*, EVSEB. *Lib. V, c. 13*. Plura de blasphemia hominis doctrina tradit ITTIG. *cap. VIII*.

§. 28. Gnostici, ἀπὸ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, quam iactabant, appellati, ex *Simonis Magi*, *Menandri*, *Saturnini*, *Basilidis*, *Carpocratis*, et *Valentini*, disciplina colluuiem quandam monstrosarum sententiarum collegerunt; quare illos AVGVSTINVS *Fabulones* uocat. Variis deinde modis nominibusque inter se distincti, nominatorum iam haere-

Handwritten notes:
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
1897. Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi
Basilidis, ob in seipso. Irenaeus, qui in haeresi

ticorum deliria interpolarunt. Historiam illorum contextuit ITTIGIVS l. c. c. IX.

§. 29. DOCETAE seu DOCITAE tradiderunt, Christum *δοκῆσαι πρὸς ὅλην*, seu *opinione natum esse*. Vnde et *Phantasiastae* appellati. Vid. ITTIG. c. X. *Antropomorphi* etiam dicti, quod Christi corpus speciem tantum humanam referre, somniarent.

§. 30. MELITONII, a *Melitone* dicti, DEI imaginem in corpore, non in anima, quaerendam esse docuerunt, quod Deum corporeum esse somniarent. Vid. ITTIG. c. XI.

§. 31. TATIANI, a *Tatiano* Syro, *Iustini M.* discipulo, appellati, coniugium opus Diaboli dixerunt: *Adamum* saluatum esse, negarunt. Abstinentiam ab esu carnum et potu vini requirebant, inde et *Encratitae* appellati. In Eucharistia loco vini aquam adhibebant, *Aquarii* inde cognominati. Vid. IRENAEVM *Lib. I, c. 3 et 31, Lib. III, c. 39, EVSEBIUM Lib. IV, c. 29, EPIPHANIVM Haeres. XLVI, AVGVSTINVM de Haeres. cap. XXV.* Ceterum *Tatianus* ille primum harmoniam Euangelistarum adornauit. Vid. EVSEB. *Lib. IV, c. 29, et ITTIG. c. XII.*

§. 32. MONTANISTAE, a *Montano*, qui se *Paracletum* illum spiritum ueritatis mentitus erat, appellati, damnarunt coniugium: lapsis pacem denegabant: ieiunia noua et inusitata introducebant: martyria ambibant, nec persecutionis tempore fugam esse licitam statuebant. Iactabant etiam uisiones propheticas. Vid. EVSEB. *Lib. V, c. 14, 16, seqq. EPIPHAN. Haeres. XLIIIX, AVGVSTIN. de Haeres. XXVI, ITTIG. c. XIII.* Dicti quoque a patria *Montani Peputiani et Cataphryges.*

§. 33. HERMOGENES, Afer, materiam Deo coaeternam statuit, ex qua Deus omnia postea fecisset. Quem *Tertullianus* libro peculiari confutauit, eiusque assecclas *Materiariorum* nuncupauit.

§. 34. PRAXEAS, a quo *Praxeani* et *Patripassiani* nominantur, haeresin in Asia primum, deinde Romae sparsit: aduersus quem peculiaris *Tertulliani* disputatio extat. *Hermogenis* errorem amplexus, Christum ascendendo corpus suum in sole deposuisse, et Patrem in Christo passum esse delirauit. Vid. *ITTIG. c. XVI.* *Ex hoc erroris oriebatur S. M. Sabellianismus.*

§. 35. Harum si haeresium quaeras originem, multa ex Gentilium philosophia deriuari possunt. Varia de hoc apud *TERTVLLIANVM* loca extant. Vnum tantum hic ex libro *de Praescript. c. VII, f. 232*, adscribemus: *Ipsae denique haereses, inquit, a Philosophia subornantur. Inde Aeones, et formae, nescio quae, et trinitas hominis apud Valentinum: Platonici fuerat. Inde Marcionis Deus melior de tranquillitate; a Stoicis uenerat. Et ut anima interire dicatur, ab Epicureis obseruatur, etc.* Tandem subdit: *uiderint, qui Stoicum et Platicum et Dialecticum Christianismum protulerunt.*

§. 36. *SYNODOS* uel *CONCILIA* quaedam particularia, ob controuersias exortas habita fuisse, ex *Eusebio* constat: ut in Asia ob *Montani* et *Cataphrygum* haeresin, apud *EVSEBIVM* *Lib. V, c. 16*, item ob controuersiam de die, quando Pascha celebrandum, deque ieiunio ante Pascha usitato, apud *EVSEBIVM* *Lib. V, c. 23 et 24*, ubi Episcopi Rom. *Victoris* Ecclesias Asiaticas excommunicantis ambitio et audacia notatur, quam *Irenaeus* et *Polycrates* maxime improbarunt; ut *BARONIVS* erubescere debuerit, quod inde Episcopi

Romani auctoritatem probare non dubitarit ad *Annum Christi CII XC, n. 10 et n. Vid. Cent. Magd. Cent. II, c. 9, et DVPINI Biblioth. p. 330, seqq.*

§. 37. *ECCLESIAE REGIMEN* hoc tempore penes Episcopos et Presbyteros, populo tamen in arduis rebus non excluso, fuisse, ex *Cypriano* et *Eusebio* constat. Episcopi tantum praerogativa ordinis gaudebant: unde et *πρεσβυτερος*, *antistites*, apud *IUSTINUM M. Apol. g. II, p. 76, 77*, appellantur. Tales in praecipuis tunc Imperii Romani urbibus seu metropolibus residebant, ut Hierosolymis, Antiochiae, Romae, Alexandriae et Byzantii. Quorum nomina *EVSEBIUS* passim *Hist. Eccl. Lib. III. c. 2, 35. Lib. IV, c. 5, 6, Lib. V, c. 12*, item in *Chronico ad Annum CII X et CXII*, allegat. Conf. *NICEPHORI Chronolog. p. 159*, et *CAMERARIJ Append. p. 160*, item *Cent. Magd. Cent. II, c. 7 et 10*. Nulla tantum adhuc Episcopi Romani potestatis praerogativa fuit; etsi *Victor* illam ambiret, et *Tertullianus* sedis Romanae ueteri stylo usus, *Pontificatum maximum* tribueret, de *Pudic. c. I. Ambitiosa* quippe Metropolitanorum, Archiepiscoporum, Patriarcharum et Primatum nomina hoc aeuo in Ecclesia ignota erant. In Ecclesiis particularibus, regimen uel directio ordinis, erat penes *Presbyterium*, hoc est, collegium ex Presbyteris et Diaconis constans. Conf. *DODWELLI Dissertat. Cyprian. IX.*

§. 38. *Episcopi* a Clero et plebe eligebantur, quod *CYPRIANVS Lib. I, Epist. 68*, ex traditione diuina et Apostolica obseruatum fuisse scribit. Inde ordinationes eorum per *χεπορογια*, seu electionem, suffragiis factas scribitur. Munus Episcoporum fuit docere populum, administrare Sacramenta et curare disciplinam Ecclesiasticam; ne prauis mores inolecerent. Episcopos uxores

*Antistites
uenerunt
post alios
presbyteros
Pontificatus
maximi*

*id. alio
grasso, presbyterum*

Presbyterorum

uxores

uxores etiam habuisse, ex EVSEBIO *Lib. IV, c. 23*, constat. *Diaconi* curam pauperum et aegrotorum praecipue gerebant; quidam etiam sacra obibant munia. *Diaconissarum* ministerium fuit in baptismo foeminarum, in cura aegrotorum et captiuorum.

§. 39. *DISCIPLINA ECCLESIASTICA* quoque multo adstrictior fuit, quam cum Ecclesia magistratus Christianos nacta esset. De ea ex *Tertulliani* Apologetico, et *Cypriani* Epistolis in primis constat. Conf. CAVE *Librum de Primo Christianismo*.
Qui grauiori peccato inquinati fuerant, eos e communione sua eiiciebant. Exemplum apud EVSEBIUM *Lib. IV, c. 11*, extat. Conf. PLINIVM *Lib. X, Ep. 97*. Per poenitentiam tamen et subsequutam exomologesin Ecclesiae reconciliabantur. Vid. SPANHEMIE *Isag. Hist. Sec. II, n. 4, p. 65*. Morum sanctitas tum Christianos a Gentilibus distinguebat. Hodie, quae *Iustinus Martyr* et *Tertullianus* in Apologetico de ueteribus Christianis praedicant, in paucis admodum deprehendes. Conf. DUPINI *Biblioth. Tom. I, p. 353, seqq. 349*.

§. 40. *RITVS*, ex acuo Apostolico derivati, pauciores erant. Diem Dominicam, festum Paschatos et Pentecostes quotannis solenniter celebrabant. Vid. TERTVLL. *de Cor. Milit. c. III*. Preces in conuentibus sacris ad DEVM fundebant, hymnos simul canentes, ut PLIN. *Epist. cit.* testatur. Ieiuniis uacabant solennibus ante Pascha; quod tamen non fuit diem XL. Signaculum crucis, quo frontem subinde signabant egressuri, aut aliquid acturi, TERTVLLIANVS *de Cor. Milit. c. III*, memorat. Oraturi ad Orientem sese conuertebant: quia oriens CHRISTI figura esset in scripturis, ut TERTVLLIANVS habet,

cap. III, aduersus Valentinianos. Alios ritus, quos superstitio postea peperit, huic aeuo ex suppositiis scriptoribus tribuunt Pontificii, quos doctiss. DAL-
LAEVS passim refutauit. Vid. *Librum eius aduersus Latinorum de cult. religios. obiect. Traditionem*, et *Cent. Magdeb. II, c. 6.* De ritibus in baptismo et S. Eucharistia usitatis uid. SPANHEMII *Epitom. Isag. ad Histor. Eccles. N. T. Sec. II, n. 4*, et DVPINI *Biblioth. Tom. I, p. 349, seqq.*

§. 41. PERSECUTIONES seculo hoc tres fuerunt truculentae. Primam iuxta EVSEBIUM *An. Christi CII* excitauit Traianus, Imperator, uulgo optimus dictus, quae usque ad Annum Christi CXVII durauit. Vid. EVSEBIUM *Lib. III, c. 10*, et 36. BARON. *ad Annum Christi CX, n. 10*, et PLIN. *Epist. 97, Lib. X, cum Vossii annot.* Causa eius allegatur, quod ipsis Christianorum *αἵματες*, h. e. solennes conuentus, (quae et *conuenticula* appellantur,) suspectae essent: Ideoque publicis edictis uerabantur. Vid. *Epist. PLINII cit.* et TERTULLIANI *Apolog. c. II*, conf. H. GRO-
TII *Epist. ad Gallos*, quae Steph. Curcellaeo inferbitur, *CXCIX. Altera* (quae quarta uulgo audit,) sub Hadriano Christianos pressit, nec ita cruenta, ut prior fuit. Ideo forte etiam a LACTANTIO *de Mort. Persec.* omissa est. An *Quadratus* et *Aristides*, pro Christianis interpellando, Caesaris animum mitigarint, non satis constat. Vid. EVSEBII *Lib. IV, c. 3 et 9.* Memorat illam SVLPITIVS SEVERVS *Lib. II Hist. Sacr. Tertia* (quinta alias) sub Antonino Pio coepit, et imperantibus, Aurelio Antonino, Philosopho, et Lucio Vero, fratribus, continuata fuit. Vid. EVSEB. *Lib. IV, c. 3, 12, et 18*, TERTULLIANVM *in Apologet. c. V.* Apologias pro Christianorum innocentia exararum

runt supra memorati Apologetae, *Iustinus Martyr*, *Athenagoras*, et *Melito*, conf. EVSEBIUM *Lib. V, c. 1*, qui illustres Martyres, Lugduni pro CHRISTI gloria occumbentes, memorat.

§. 42. Hac persecutionum tempestate, non tantum nomen *Martyris*, (h. e. qui pro Christiana ueritate uel mortem subiit, uel tormentorum saeuitiam tolerauit, aut superauit,) frequens erat; sed et alia nomina in Ecclesia innotuere Christianis tributa: ut *Lapsorum*, qui persecutionis tempore CHRISTVM abnegarunt, aut in grauiora peccata lapsi peccarunt. Vid. CYPRIANI *Serm. de Lapsis*, et EVSEBII *Lib. VI, c. 41*. Prioris generis *Lapsi* iterum quatuor nominibus distingui solebant: Aliqui dicebantur *Sacrificati*, qui idolis gentilium sacrificauerant, aut de sacrificiis eorum participauerant: Aliqui audiebant *Thurificati*, qui more gentilium thus adoleuerant: Aliqui uocabantur *Libellatici*, uel quod libello praesidi provinciae exhibito negarent, se Christianos esse; uel quod libellum aere redemissent securitatis, ne ad martyria traherentur. In hos Cyprianus in Epistolis suis inuehitur. Alii denique *Traditores* appellati sunt, quod metu cruciatuum territi, uel sacros codices, vel Christianorum libros ethnicis inquisitoribus comburendos traderent. Vid. T. PFANNERI *Obseruat. Eccles. II*.

§. 43. Deinde et aliqui *Stantes* uocabantur, qui in fide Christiana persistentes, nullo martyrii metu ab eadem se abstrahi patiebantur. Et hi distinctis nominibus uel *Confessores*, uel *Martyres*, dicti fuerunt. Illorum nomen inde est, quod propter confessionem fidei uel carceres uel tormenta etiam tolerassent. Vid. TERTULLIANI *Librum ad Martyres*. Si in carcere forte ante martyrium obirent, etiam Martyrum elogio

*scusi
latine
dicat
confesso
rilo*

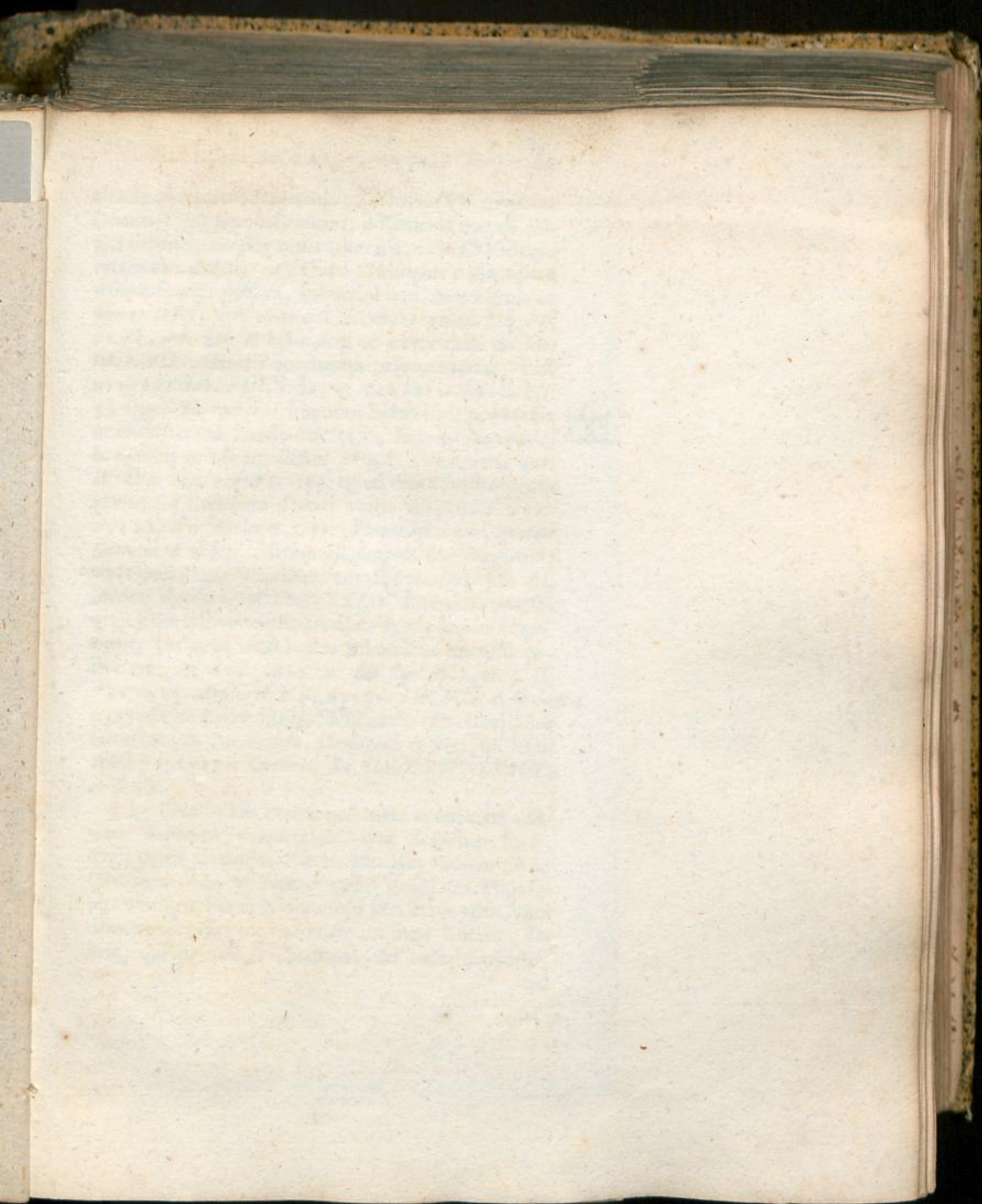
gio honoratos fuisse, ex CYPRIANI *Epist. XXXVII* patet. Conf. DODWELLI *Dissert. Cyprian. XI et XII*, in quibus tamen nonnunquam nimis profane de Martyribus philosophatur.

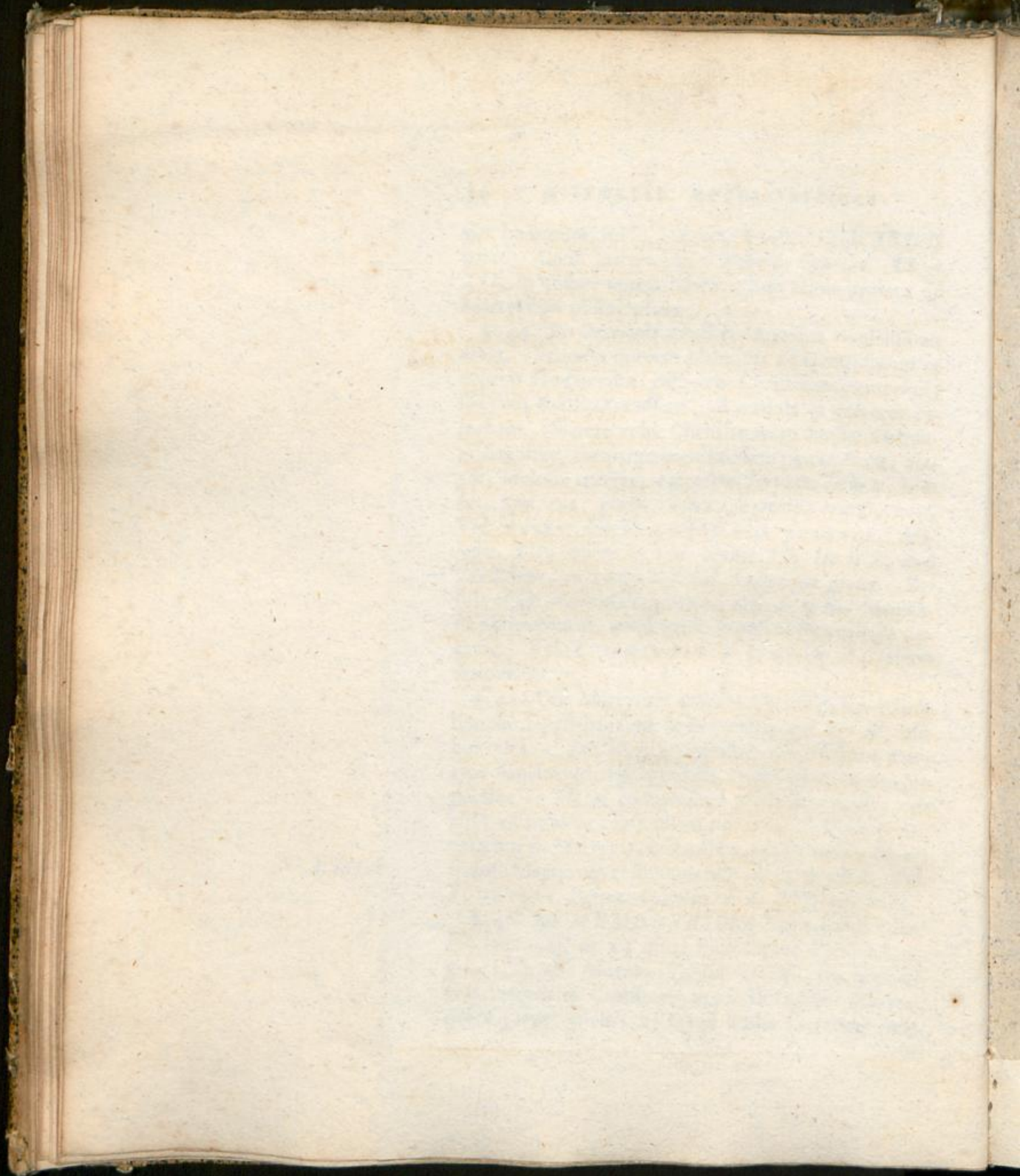
§. 44. *Persecutionis* modi et tormenta crudelissima erant. Primum quidem blanditiis ad Gentilismum et cultum Deastrorum pellicere Christianos tentarunt; sed cum hae frustra essent, ad uincula et carceres rapiabant. Si uero et his Christianorum constantia frangi nequiret, tormenta exquisitissima parata erant; *plagae, uolenti tractus, cathedrae ferreae, secures, trabes, tympana, gladii, retia, stigmata, cruces, rogi*. Vid. EVSEB. *Lib. V, c. 1, Hist. Eccl. TERTULL. Apologet. XII*, PRUDENTII *Hymn. Lib. III et V, πρὸς Στεφάνου*, et ARNOBII *Lib. I aduersus gentes*. Bestiis etiam, ut leonibus, pardis, ursis ac tauris dilaniandi obiciebantur, quod genus supplicii *Θνητομαχία* uocatur. Vid. C. SAGITTARII *Tract. de Martyrum cruciatibus*.

§. 45. Ossa Martyrum collecta Christiani superstites honeste sepeliebant, ut de Polycarpi et Iustini M. ossibus EVSEB. *Lib. IV, c. 25, testatur*. ^{in memoriam} Diem etiam martyrii Sanctorum, ^{in memoriam} *instituta* celebrabant, eorumque nomina in sacris conuentibus recitabant fideles, ut alios ad similem constantiam excitarent. Quae pietas ueterum in Martyres, labentibus seculis ansam supersticioso Martyrum et Reliquiarum cultui praebuit. Vid. DODWELLI *Dissert. Cyprian. V de Diptychis*.

§. 46. Ad MEMORABILIA huius seculi etiam spectant alia: ut 1) quod Philosophia Platonica uiguerit, in qua Maximus Tyrius excelluit, nec imperiti eius fuerunt ex Christianis conuersis Iustinus Martyr, Athenagoras, et alii: 2) Quod studia literarum foue-

rint

rint Imperatores, *Hadrianus*, *Antoninus Philosophus*,
Seuerius: 3) Quod *Traianus*, a Romanis magnis elo-
 giis ornatus, magnis uitiis laborarit, et in Christianos
 tyrannus extiterit: 4) Quod Christianis nulla adhuc
 templa fuerint publica; habuerint licet *conuenticula ac*
domos DEI, uid. *ARNOB. aduersus gentes Lib. VI*,
LACTANT. Lib. V Instit. c. 7, et *TERTVLL. de Idol.*
c. VII. Graecis uocabantur *πρεσβυτήρια*. Vid.
EYSEBII Lib. VIII, c. 22, et *VALESII Not. in h. l.*
 5) Quod *Barcochebas*, impostor Iudaeus, se pro Messia
 uenditavit; sed fraude detecta, a Iudaeis *Barchosba*,
h. e. filius mendacii, dictus. Conf. *EYSEBIVM Lib.*
IV Hist. Eccl. c. 6 et 8. 6) Quod dira Christianorum
 persecutio Ecclesiam fecerit auctiorem, teste *TER-*
TVLLIANO Apologet. c. 50. *Plures efficitur, quoties*
metimur a uobis. Semen est sanguis Christianorum:
 7) Quod legio Christianorum *Fulminatrix* sub *M.*
Aurelio Antonino An. Chr. CLXXIV, Romano exercitui
 grauiissima siti laboranti, precibus suis pluuiam impe-
 trarit; barbaros uero hostes fulminibus immixtis po-
 strauerit, ut *IUSTINVS M. sub sine Apologet. c. II*,
TERTVLL. Apologet. c. V, *EYSEB. Lib. V, c. 5*, *PRONIS*
CASSIUS in Excerptis Xiph. testatur: 8) Horribiles
 terrae motus Antiochiae, Caesareae et Neapoli facti,
 apud *EYSEBIVM Chronic. An. Chr. CXIV, XXIX,*
et XXX.

§. 47. Nobis hic iterum obseruare et uenerari con-
 uenit diuinam *providentiam*, qua Ecclesiam fouit,
 auxit atque propugnauit tum aduersus Iudaeorum in
 Christianos odium, tum aduersus gentilium Philoso-
 phorum strophas et tyrannorum uim atque arma, tum
 denique aduersus tot haereticorum male sanorum de-
 liria, quibus religio Christiana uel contaminabatur,
 uel

uel apud imperitos diffamabatur. Eluxit etiam DEI bonitas, quod Christianos inter tot agones persecutionum delassatos uelut refocillarit, indulgendo Ecclesiae halcyonia. Nam Luciano Commodo Antonino imperante, pax uniuersae per orbem Ecclesiae concessa fuit, teste EVSEBIO *Lib. V, c. 21*. Fas etiam fuerit contemplari hic et imitari ueterum Christianorum innocentiam, morumque sanctitatem, quam ipsorum Apologiae passim loquuntur. Quid? et doctrinae puritas, rituumque simplicitas ac disciplinae sanctioris religio, quae tum uiguit maxime, a nobis in exemplum trahi debet. Contra uero detestanda Satanae uasfrities, quae per tot nouas haereticorum sectas monstrosas, duo Christianismi ueri fulcra, fidem seu doctrinam sanam, uitamque sanctam subruere molitus est. Si enim praecipua Religionis Christianae Capita respicias, nullum fuit, cui non haeresis aliqua opponeretur, aut impugnaretur; accedente Gnosticorum colluue, quae omnem simul uitae puritatem conspurcare aut tollere machinabatur. Nec praetermittendus Victoris, Episcopi Romani, inconsultus zelus atque typhus, quo incensus Ecclesias Orientales, ob dissensum leuem, circa Paschatis tempus, anathemate ferire non dubitauit. Vid. EVSEBII *Hist. Eccles. Lib. V, c. 23, seqq.* SOCRATIS *Lib. V, c. 21*. Fallor, aut hoc primum ambitionis et dominatus Sedis Romanae uestigium fuit, quod in historia Papatus annotari meretur.

